

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

ערש"ק פרשת ושא תשע"ז שנה ג' גליון 141

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל chagitben@neto.net.il

הנושא: חג השבועות תיקון הריגתו של הבל

לומר, כי היות שרבי יהודה בן גרים היה אדם גדול תלמיד רשב"י, לא יעלה על הדעת שהיה מוסר וסיפר את הדברים למלכות, לכן פירש רש"י רק שלא נזהר מלספר הדברים לקרובים אליו, וכך נתגלגל שנשמעו הדברים למלכות.

אלא שלפי זה עולות שתי שאלות קשות, האחת, מאחר שרבי יהודה בן גרים תלמידו של רשב"י היה אדם גדול, עד כדי כך שרשב"י מצא לנכון לומר לבנו שהוא אדם בעל צורה וילך אליו לקבל ממנו ברכה, איך יתכן שיצא ממנו מכשול כל כך גדול שנשמעו הדברים למלכות, וכתוצאה מכך גזרו מיתה על רשב"י והיה צריך לברוח ולהתחבר במערה שלשה עשרה שנה?

ושאלה נוספת, הרי רשב"י ביציאתו מהמערה היה שמה, ואמר לחמיו רבי פינחס בן יאיר: "אשריד שראיתני בכך שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי כך", כמו כן עשה תיקון לכהנים בעיר טבריה לטהר להם את המקום. א"כ מדוע לא הסכים רשב"י לסלוח לתלמידו רבי יהודה בן גרים, שלא סיפר את הדברים בכוונה, אלא לא נזהר מלספר לקרובים אליו ונשמעו למלכות, הן אמת שלא נהג כראוי, אולם אין ספק שנצטער על כך צער רב, מדוע אם כן לא מחל לו רשב"י?

אלא מביא בספר סדר הדורות להגאון רבי יחיאל הלפרין (חלק תנאים ואמוראים אות י' ערך יהודה בן גרים) דבר פלא בשם ספר "נובלות חכמה" להמקובל האלקי היש"ר מקנדיאה, כי רשב"י היה נשמת משה רבינו ויהודה בן גרים היה גלגול המצרי שהרגו משה, לכן כמו שהרג משה את המצרי, כן הרג רשב"י נשמת משה את יהודה בן גרים גלגול המצרי.

אמנם דבר זה צריך ביאור, שהרי המצרי היה גוי גמור, וכיצד אם כן זכה להתגלגל בגדול בתורה כרבי יהודה בן גרים?

אך ביאור הענין הוא על פי מה שגילה לנו רבינו האריז"ל ב"שער הפסוקים" (פרשת בראשית דרוש ד' ופרשת שמות ד"ה ויהי בימים), הטעם שסיבב הקב"ה שמשה יהרוג את המצרי, זאת ועוד, מדוע הרגו בשם המפורש ולא בחרב, כי משה רבינו היה הגלגול של הבל, ואילו המצרי היה הגלגול של קין שהרג את הבל. והנה מקרא מלא דיבר הכתוב (נח ט', ו'): "שופך דם האדם באדם דמו ישפך". כלומר השופך דם האדם לרצחו, כי אז "באדם", על ידי האדם עצמו שנרצח "דמו ישפך", כי שניהם באים בגלגול והנרצח הורג את רוצחו, לכן סיבב הקב"ה שהבל איש צדיק בא בגלגול משה, ואילו קין אחיו הרוצח בא בגלגול המצרי, וכאשר בא משה וראה איש מצרי מכה איש עברי, השיג ברוח קדשו כי טמון בו ניצוץ אחיו קין, על כן הרגו כדי לתקן את נפש קין אשר בקרבו.

כלומר בהתחלה נתגלגל קין שהרג את הבל בתוך המצרי, ובא משה גלגול הבל והרג את המצרי בשם תכ"ה כדי לתקן את נפש קין אחיו, והנה הנפש של קין שבתוך המצרי גרם למשה גלגול הבל אחיו לברוח למדין, שפחד שמא פרעה יהרוג אותו, ושם השיג משה

המריבה הראשונה בהיסטוריה היתה בין שני האחים קין והבל, כאשר ראה קין שהקב"ה מקבל את מנחתו של הבל אחיו ואילו את מנחתו שלו אינו מקבל, קם והרג את אחיו.

באיזה תאריך בשנה זה היה?

אומר המדרש (בר"ר כב, ז): "ויהי מקץ ימים", רבי אליעזר ורבי יהושע רבי אליעזר אמר בתשרי נברא העולם, רבי יהושע אמר בניסן נברא העולם, מאן דאמר בתשרי נברא העולם, עשה הבל קיים מן החג ועד תנוכה. מאן דאמר בניסן נברא העולם, עשה הבל קיים מן הפסח ועד העצרת. בין לדברי אלו בין לדברי אלו הכל מודים שלא עשה הבל בעולם יותר מחמשים יום.

נמצא אם כן, שלפי אחת השיטות המריבה הראשונה בהיסטוריה היתה בחג השבועות. וצריך להבין כיצד נתגלגל הדבר שביום זה חלה בו המריבה הראשונה?

אלא הפסוק (בראשית ד', ג') אומר: "ויהי מקץ ימים, ויבא קין מפרי האדמה מנחה לד' והבל הביא גם הוא מבכרת צאנו ומחלביהו, וישע ד' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא עשה. ויחר לקין מאוד ויפלו פניו וגו'". וקשה על קין, מה אשמה מצא בהבל אם השכיל להביא את מנחתו מן המובחר, מה היה הפחד שלו כל כך מכך שנתקבלה מנחתו של הבל ואילו שלו לא נתקבלה?

כנראה צריך לומר, שהיה זה ביום חג השבועות, חג מתן תורה, רצה הקב"ה עתה לתת את התורה, כי בכוחה של התורה לתקן את חטאו של אדם הראשון. וממילא חשש קין שאם נתקבלה מנחתו של הבל, הרי שהוא יקבל את התורה הקדושה. ועל כך לא יכול היה לעמוד מנגד וקם ורצחו נפש.

והנה מצינו בעניינו של יהודה בן גרים אשר גרם לרשב"י לברוח למערה כמבואר במסכת שבת (לג), מי היה אותו יהודה בן גרים?

התוספות (שבת לג: ד"ה ה"ג ר"ת) מביאים, כי כלל לא היה אדם פשוט אלא אדם גדול, תלמידו של רשב"י כמבואר בפירושו בגמרא במועד קטן (ט.ו.), ואף רשב"י ביקש מבנו רבי אלעזר שילך לקבל ממנו ברכה, וכך שנינו שם: "רבי יונתן בן עסמי ורבי יהודה בן גרים תנו פרשת נדרים בי רבי שמעון בן יוחי... אמר רשב"י לבנו רבי אלעזר: בני אדם הללו אנשים של צורה הם, זיל גביהון דליברכוד". לכן לא גרס רבינו תם כאן בגמרא: "הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם ונשמעו למלכות", בלי תואר של כבוד, אלא גרס: "הלך רבי יהודה בן גרים". וגם בסוף הסוגיא לא גרס רבינו תם: "ועשהו גל של עצמות" שהוא לשון גנאי, אלא גרס: "נח נפשיה".

ואולי גם מטעם זה פירש רש"י: "וסיפר דבריהם, לתלמידים או לאביו ואמו, ולא להשמיען למלכות, ונשמעו על ידו למלכות". בפשטות כוונת רש"י ליישב דקדוק הלשון: "ונשמעו למלכות", ולא אמר: "וסיפר דבריהם למלכות", ומוכח שלא נתכוון לספר למלכות אלא נתגלגלו הדברים עד שנשמעו למלכות. אך לפי האמור יש

את שלימותו במראה הסנה והוציא את ישראל ממצרים ומסר להם את התורה, ובכך היה קצת תיקון לנפש קין שבתוך המצרי שגרם לכל זה, אבל עדיין היה חסר מעט מתיקונו.

אחר כך נתגלגל קין שהיה בתוך המצרי ביהודה בן גרים, ובא רשב"י גלגול משה ולמד עמו תורה כדי להשלים תיקונו, אך עדיין נשאר בו קצת מזוהמת המצרי, ומחמת כן לא שמר יהודה בן גרים על דיבורו, וגרם לרשב"י לברוח ולהתחבא במערה שהשיג שם את שלימותו, ובזכות זה כשיצא רשב"י מן המערה גילה תורת הנסתר בישראל, לכן כשפגש רשב"י בתלמידו יהודה בן גרים נתן בו עיניו, לתקנו בשם תכ"ה שהתחיל משה לתקן בשם זה את נפש קין אחיו ונשלם תיקונו.

על פי דרכו של האר"י הקדוש נראה לפרש ולומר, כשם שעמד קין ביום החמישים והפריע להבל לקבל את התורה, כך כשחזר הבל ובא בגלגולו של משה רבינו, כדי לקבל את התורה, שוב קם קין והפריע להבל בקבלת התורה, אבל הפעם בדמותו של המצרי, שמנסה למנוע ממושה רבינו לקבל את התורה על ידי שגורם לו לברוח למדבר.

אולם "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", ודוקא הבריחה הזאת הביאה לשלמותו של משה רבינו ולקבלת התורה.

כך גם בעת שרבי שמעון בר יוחאי רוצה להוריד ולהביא לעולם את תורת הנסתר, שוב בא קין בגלגולו של יהודה בן גרים ורוצה למנוע מרשב"י לקבלת התורה על ידי השגתו למלכות, אך שוב "רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום", ובריחתו של רבי שמעון מביאה לשלמותו ולקבלת תורת הנסתר מפי אליהו הנביא במערה (זוהר חדש פרשת כי תבוא דף עג).

נמצא כי מניעת נתינת התורה בפעם הראשונה היתה על ידי מריבה, לכן התיקון לקבלת התורה חייב להיות בדרך של "ויחן שם ישראל כנגד ההר" ופירש רש"י: כאיש אחד בלב אחד.

בזה נבין את דברי המדרש (בר"ר כב, יג): "ויצא קין מלפני ה'", מהיכן יצא? וכו', רבי חמא בשם רבי חנינא בר רבי יצחק אמר: יצא שמח וכו', פגע בו אדם הראשון ואמר לו: מה נעשה בדינך? א"ל: עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר: כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע? מיד עמד אדם הראשון ואמר: "מזמור שיר ליום השבת".

ונראה להסביר על פי דרכינו שהשבת עניינה אחדות ושלוש, לכן המנהג לברך בשבת אחד את השני "שבת שלום". והיינו, רמז אדם הראשון לקין, כי תיקון לחטאו שהיה פירוד ומריבה, הוא על ידי שמירת שבת שעניינה אחדות ושלוש.

ולכן אומרת הגמרא בשבת (פ"ו): שנחלקו חכמים ורבי יוסי באיזה תאריך ניתנה התורה האם בשישי בסיון או בשעה ב', אולם "דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה לישראל", כי תנאי מוכרח לקבלת התורה היא האחדות, והשבת היא המאחדת את כלל ישראל.

אלא שעדיין מוטל עלינו להבין, מדוע נבחר הבל לקבל את התורה, אך ורק בגלל שהוסיף והביא מבכורות צאנו, הביא מנחה חשובה יותר, האם רק מחמת זה ראוי הוא לקבל את התורה?

אלא הגמרא בפסחים (ס"ה): מביאה מחלוקת התנאים שנחלקו כיצד על האדם לנהוג בכל יום טוב רבי אליעזר סובר או כולו לה' או כולו לכס, ורבי יהושע סובר חציו לה' וחציו לכס. מכל מקום אומרת הגמרא: הכל מודים בעצרת – חג השבועות, בעינן נמי לכס – אכילה ושתיה. מוסיפה הגמרא ושואלת מאי טעמא? עונה הגמרא: יום שנתנה בו תורה לישראל.

והדברים אינם מובנים מדוע יום שנתנה בו תורה דווקא אז הכל מודים שצריך להיות בו גם לכס? על כך אמר הגה"צ ר' יחזקאל לוונשטיין זצ"ל בשם הסבא מקלם: התורה היא טובה לישראל ואיננה רק טובת הנשמה אלא היא גם טובת חיינו הגשמיים, ולכן צריך לעשות דבר שיזכיר לנו זאת על ידי ה"לכס".

לפי זה יש לומר, כאשר קין הביא מפרי האדמה, הביא מנחה פשוטה עבור קבלת התורה, הוא הוכיח בזה כי לדעתו התורה היא רק לטובת הנשמה, אין בה השפעה עבור חיינו הגשמיים. לעומת

זאת הבל הכיר וידע כי התורה משפיעה גם על חיינו הגשמיים לכן הביא מבכורות צאנו – מנחה חשובה.

כאשר התווכחו המלאכים עם משה רבינו, וטענו לפני הקב"ה: "תנה הודך על השמים", שהתורה תינתן למלאכים. כי הם ראו בתורה רק את טובת הנשמה, רק את ההשפעות הרוחניות שבה, הם כלל לא הכירו שיש בה גם טובות והשפעות עבור חיינו הגשמיים.

משום כך לדעתו של קין התורה משפיעה רק על חיי הנשמה, וכטענת המלאכים, ואם כן יש להקדים את המלאכים על בני האדם ולתת להם את התורה. אולם כאשר בא הבל והכיר כי התורה משפיעה גם על החיים הגשמיים, לכן יש להקדים את בני האדם על המלאכים וראוי היה הוא לקבל את התורה.

עבודת ה' הנצרכת החל מיום ראש חודש סיון

כתב בבן איש חיל (ח"ד, דרשת כלה א'): הנה בכל שנה ושנה בבוא הזמן הזה מר"ח סיון ועד חג השבועות יתעורר הדבר להיות כבראשונה ובכל שנה כשיזכו ישראל, יוכלו לעשות באלו הימים אותה הבחינה ממש שעשו אבותינו במתן תורה ובלבד שיהיו מוכנים כאשר הוכנו אבותינו. ולכן הירא את ה' יכין עצמו מר"ח ואילך. וזה פירושו של הפסוק (יתרו י"ט, א') "בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני", פירוש, שתחשוב תמיד שהיום הזה באו כאילו כל שנה מחדש, וביזה תקנה יראת ה' לחיים.

וכך כתב בספה"ק זרע קודש להרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ז"ל ע"כ: הנה ראש חודש סיון באו ישראל למדבר סיני ובא להם אז הכח הקדושה שיוכלו לומר נעשה ונשמע אח"כ בלב שלם, כי אמרו ז"ל יצרו של אדם מתגבר וכו' ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו, וזה העוז אלקי בא להם תיכף בראש חודש וז"ש אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו, רק שרצה ית' שיוציאו ישראל מכח אל פועל זה העוז שאמרו בפה נעשה ונשמע שיחזיק לנו ית' טובה על זה שאמרנו נעשה ונשמע. וכו'. ע"כ.

אם כן מן הראוי לנצל מיום ראש חודש להגביר חילו הן בלימוד התורה והן בריבוי תפילה ודמעות שיזכה לקבלת התורה באמת.

כי ההכנה הראויה והאמיתית הנצרכת ליום הגדול של מתן תורה הוא לימוד תורה ותפילה, וכמו שכתב בספה"ק מאור ושמש (פרשת במדבר) וז"ל: ... וזהו כונת הספירה לתקן המידות מאחת לאחת עד יום הקדוש המוכן לקבלת התורה. ועל ידי התאמצות גם בתפלה יתגלו האורות העליונים. כי מי אשר אינו עוסק בתורה ובתפלה בדחילו ורחימו, לא יכול לבוא לתכלית השלימות לקבל הארה הגדולה אשר אנחנו מקוים אליה ביום הקדוש הבא, ודוקא על ידי שניהם התורה והעבודה זו תפלה. עכ"ל.

כתב בספר ילקוט מנחם: סיפר לי חסיד ישיש מלינסק ששמע בעצמו מהחסיד של הה"צ רמ"מ מרימנוב שאמר בשמו הקדוש, מה עשו ישראל על הר סיני מן ר"ח סיון עד קבלת התורה, הרי לא היה להם תורה ללמוד? ואמר, שהיו אומרים "אהבה רבה" וד"ל. והדברים עמוקים, השיל"ת ישים בלבנו אהבתו ויראתו.

ו. כתב בספר עבודת עבודה (לכ"ק האדמו"ר מטהש שליט"א, ח"ב עמ' קכ"ט): נהגו חסידים ויראי ה', שמראש חודש סיון עד שבועות היו מופרשים ביותר מעסקי עולם הזה, שהרי הם ימי הגבלה ופרישה, וכן שמעתי על דו"ז הרה"ק רבי אהרן ישעיה פיש זי"ע אדמו"ר מהאדאס, שמר"ח סיון עד שבועות היה סגור ומסוגר ולא יכלו לדבר א. תו, כי היה טרוד בעבודתו להכין נפשו לקראת יום מתן תורה הבא לקראתנו, וכן נהגו הרבה צדיקים ויראי ה'. וכפי הכנת האדם לקראת החג הקדוש, כן יזכה לקבל התורה באור גדול יותר, וכפי כח קבלת התורה בחג הזה, כן תהיה קיום המצוות ולימוד התורה שלו בכל ימות השנה וכו'.